

SELETUSKIRI

maeluministri määruse „Põllumajandusministri ja maaeluministri määruste muutmine seoses taimede paljundamise ja sordikaitse seaduse, halduskoostöö seaduse ning riigilõivuseaduse muutmisega” eelnõu juurde

1. Sissejuhatus

Maaeluministri määrus „Põllumajandusministri ja maaeluministri määruste muutmine seoses taimede paljundamise ja sordikaitse seaduse, halduskoostöö seaduse ning riigilõivuseaduse muutmisega” kehtestatakse taimede paljundamise ja sordikaitse seaduse § 3 lõike 3, § 4 lõike 3, § 61 lõike 4, § 62 lõike 6, § 8 lõike 3, § 17 lõike 9, § 26 lõike 4 § 27 lõike 7, § 28 lõigete 6 ja 7, § 29 lõike 4, § 64 lõige 5, § 65 lõigete 4, 5 ja 7, § 72 lõike 5, § 73 lõigete 5, 8 ja 9, § 74 lõike 5, § 75 lõigete 2 ja 4, § 76 lõike 4, § 96 lõike 2, § 101 lõike 4, § 104 lõike 4, § 105 lõike 5, § 106² lõike 8, § 117 lõike 5 ning § 118 lõike 8 alusel.

Määrusega muudetakse:

- 1) põllumajandusministri 5. mai 2006. a määrust nr 60 „Köögiviljakultuuride seemne kategooriad ning köögiviljakultuuride seemne tootmise ja turustamise nõuded” (edaspidi *määrus nr 60*);
- 2) põllumajandusministri 3. juuli 2006. a määrust nr 80 „Paljundusmaterjali mikropaljundamise ja laboratooriumi nõuded” (edaspidi *määrus nr 80*);
- 3) põllumajandusministri 24. aprilli 2006. a määrust nr 52 „Peediseemne kategooriad ning peediseemne tootmise ja turustamise nõuded” (edaspidi *määrus nr 52*);
- 4) maaeluministri 27. detsembri 2016. a määrust nr 76 „Puuvilja- ja marjakultuuride paljundusmaterjali tootmise ja turustamise nõuded¹” (edaspidi *määrus nr 76*);
- 5) põllumajandusministri 3. mai 2006. a määrust nr 58 „Seemnekartuli kategooriad ning seemnekartuli tootmise ja turustamise nõuded” (edaspidi *määrus nr 58*);
- 6) põllumajandusministri 7. veebruari 2006. a määrust nr 17 „Sordi registreerimiseks esitatava taotluse vorm, taotlusel esitatavad andmed, taotlusele lisatavate dokumentide loetelu ja sordi registreerimise taotlemise kord” (edaspidi *määrus nr 17*);
- 7) põllumajandusministri 24. märtsi 2006. a määrust nr 38 „Sordi sordilehte võtmise kord ning sordilehte võetavate taimeliikide loetelu, põllu- ja köögiviljakultuuri liigi kontrollimisel minimaalselt hõlmataavad tunnused ning järelevalve käigus sordi säilimise kontrollimise nõuded” (edaspidi *määrus nr 38*);
- 8) põllumajandusministri 24. aprilli 2006. a määrust nr 56 „Söodakultuuride seemne kategooriad ning söodakultuuride seemne tootmise ja turustamise nõuded” (edaspidi *määrus nr 56*);
- 9) põllumajandusministri 24. aprilli 2006. a määrust nr 55 „Teraviljaseemne kategooriad ning teraviljaseemne tootmise ja turustamise nõuded” (edaspidi *määrus nr 55*);
- 10) põllumajandusministri 24. aprilli 2006. a määrust nr 53 „Õli- ja kiudtaimede seemne kategooriad ning õli- ja kiudtaimede seemne tootmise ja turustamise nõuded” (edaspidi *määrus nr 53*);
- 11) maaeluministri 08. märtsi 2019. a määrust nr 22 „Sordiregistri põhimäärus”.

Muudatused tehakse tulenevalt taimede paljundamise ja sordikaitse seaduse (edaspidi *TPSKS*), halduskoostöö seaduse ning riigilõivuseaduse muutmisest, millega muudetakse muu hulgas seemnete sertifitseerimise süsteemi, puuvilja- ja marjakultuuride sortide sordilehte võtmist ning seemnekartuli tarnijale enesekontrolli läbiviimise kohustust.

Eelnõu on koostanud Maaeluministeeriumi taimetervise osakonna nõunik Kristiina Digryte (tel 625 6275, e-post kristiina.digryte@agri.ee) ja sama osakonna peaspetsialist Merjan Savila (tel 625 6282, e-post merjan.savila@agri.ee). Eelnõule on juriidilise ekspertiisi teinud Maaeluministeeriumi õigusosakonna nõunik Mari-Liis Kivipõld (625 6283, e-post

liis.kivipold@agri.ee) ja eelnõu keeleteoimetaja on sama osakonna peaspetsialist Leeni Kohal (tel 625 6165, e-post leeni.kohal@agri.ee).

2. Eelnõu sisu ja võrdlev analüüs

Määruseid nr 52, 53, 55, 56 ja 60 muudetakse seoses TPSKSi muutmisega. TPSKS-i kohaselt on seemne ja paljundusmaterjali sertifitseerimine nende põlvnemise, liigi- ja sordiehtsuse, sordipuhuse ja kvaliteedi ning taimetervise nõuetele vastavuse kontrollimine rahvusvaheliselt kehtestatud nõuete kohaselt ning seemne ja paljundusmaterjali pakendite sulgemine ja märgistamine Põllumajandusameti (edaspidi PMA) järelevalve all. Seemnete sertifitseerimine koosneb kolmest põhilisest tegevusest, milleks on põldtunnustamine, proovivõtmine ja seemnete analüüsimine.

Kehtiva seaduse kohaselt on PMA-l sertifitseerimise käigus võimalik ise teha nii põldtunnustamist kui ka võtta sertifitseeritavast seemnepartiist proove, samuti on võimalik halduslepinguga volitada neid tegevusi tegema kas volitatud põldtunnustajat või volitatud seemneproovi võtjat. Põldtunnustamise puhul sõlmitakse haldusleping haldusülesande täitmiseks TPSKS-i § 82 lõike 1 kohaselt ja proovivõtmise puhul TPSKS-i § 90 lõike 1 kohaselt. Majanduskoostöö ja Arengu Organisatsiooni (*Organization for Economic Co-operation and Development*, edaspidi *OECD*) rahvusvaheliste seemneskeemide ja Euroopa Liidu (edaspidi *EL*) õigusaktide nõuete¹ kohaselt võib kõige madalama kategooria seemne ehk sertifitseeritud kategooria seemne puhul teatud tingimustel lubada teha põldtunnustamist ja kõikide kategooriate seemnest võtta proove seemne tootjal. OECD seemneskeemide kohaselt lubatakse niinimetatud mitteametlikul põldtunnustajal teha ametliku järelevalve all seemne sertifitseerimiseks põldtunnustamist.

Eestis praegu kehtiva süsteemi kohaselt on kõikide kategooriate seemnete põldtunnustamine ja sertifitseeritavast seemnepartiist proovi võtmine haldusülesanne, mille täitmise saab halduslepinguga anda volitatud põldtunnustajale või volitatud seemneproovi võtjale, kes on siiski haldusülesannet täitvad ametlikud põldtunnustajad ja proovivõtjad ning kellele on otstarbekas jätta ainult kõrgema kategooria ehk supereliit- ja eliitseemne kategooria seemne põldtunnustamine või nendest seemneproovi võtmine.

TPSKS-i muudatuste kohaselt võib põldtunnustamist edaspidi teha PMA või sertifitseeritud kategooria seemne puhul põldtunnustamise tegevusloaga põldtunnustaja, kõikide kategooriate puhul sertifitseeritavast seemnepartiist proove võtta PMA või seemneproovi võtmise tegevusloaga seemneproovi võtja ja proovi analüüsida seemneproovi analüüsimise tegevusluba omava ettevõtja nõuetekohases seemnekontrolli laboratooriumis. TPSKS-is kavandatud muudatustest tulenevalt tehakse asjakohased muudatused ka määrustes nr 52, 53, 55, 56 ja 60. Seemneproovi võtmisega seotud muudatused tulenevad TPSKS-i muutmise eelnõu punktis 30 kavandatud muudatustest, mille §-s 89 on sätestatud seemneproovi võtmise nõuded. Nimetatud paragrahvi lõikes 1 sätestatakse, et seemneproovi võtja sulgeb sertifitseeritava seemnepartii müügi pakendi või konteineri turvakleebisega või plommiga ning märgistab sertifitseeritud seemnepartii müügi pakendi või konteineri PMA väljastatud või tootjal endal trükkida lubatud etiketiga. Kehtiva TPSKS-i ning eelnimetatud määruste kohaselt tohtis volitatud seemneproovi võtja võtta sertifitseeritavast seemnepartiist proove, kuid pakendid suleti ja märgistati PMA järelevalve all. Muudatus on vastavuses köögiviljakultuuride seemne turustamise direktiivi 2002/55 artikliga 27, teiste seemne turustamise direktiivide sulgemist ja märgistamist käsitlevate sätetega ning OECD seemneskeemidega.

¹ Nõukogu direktiiv 2004/117/EÜ, 22. detsember 2004, millega muudetakse ametliku järelevalve all tehtud kontrolli ja kolmandates riikides toodetud seemne samaväärsuse osas direktiive 66/401/EMÜ, 66/402/EMÜ, 2002/54/EÜ, 2002/55/EÜ ja 2002/57/EÜ

Määruste nr 52, 53, 55, 56, 58, 60 ja 76 preambuleid muudetakse tulenevalt teatud volitusnormide asukoha muutumisest TPSKS-is. Sellest tingituna asendatakse viide TPSKS-i § 73 lõigetele 5 ja 7 viitega sama paragrahvi lõigetele 8 ja 9.

Eelnõu § 1 punktide 2–10 muudatused on tingitud vajadusest viia määrus nr 60 kooskõlla TPSKS-is kavandatud seemnete sertifitseerimise süsteemi lihtsustamisest tingitud muudatustega, mille kohaselt ei ole kõikide kategooriate seemne põldtunnustamine ja sertifitseeritavast seemnepartiist proovivõtmine edaspidi haldusülesanne, mille täitmise saab halduslepinguga anda volitatud põldtunnustajale või volitatud seemneproovi võtjale. Muudatuste kohaselt võimaldatakse seemne tootjal sertifitseeritud kategooria seemne puhul teha ise põldtunnustamist ning muu kategooria seemne puhul võtta sertifitseeritavast seemnepartiist ise proove ja neid ka seemne kvaliteedi määramiseks laboratooriumis analüüsida, kui tal on asjakohaseks tegevuseks tegevusluba või kui temale osutab sellist teenust asjakohase tegevusloaga isik.

Eelnõu § 1 punktiga 4 tehtava muudatuse kohaselt ei pea säilitussordi seemne tootja edaspidi esitama sertifitseeritavast säilitussordi seemne partiist proovi võtmiseks taotlust PMA-le, vaid sellisest partiist võtab proovi PMA või seemneproovi võtmise tegevusloaga seemneproovi võtja.

Eelnõu § 1 punktide 7 ja 8 muudatused on samuti tingitud eespool kirjeldatud seemnete sertifitseerimise süsteemi lihtsustamisest ja selles riigi rolli vähendamisest.

Samasisulised muudatused on tehtud ka määrustes nr 52, 53, 55 ja 56.

TPSKS-is kavandatud muudatuste kohaselt sätestatakse seemneproovi võtmise sisulised nõuded §-s 89. Lisaks sellele, et pärast proovi võtmist peab proovivõtja koostama seemneproovi võtmise protokoll, peab ta sulgema sertifitseeritava seemnepartii müügipakendi või konteineri turvakleebise või plommiga ning märgistama sertifitseeritud seemnepartii müügipakendi või konteineri PMA väljastatud või tootjal endal trükkida lubatud etiketiga. Müügipakendi sulgemine ja märgistamine on seemneproovi võtjale uus kohustus, sest siiani on seda teinud ainult PMA. Kuna seemneproovi võtja vastutab võetud proovi õigsuse eest ning nii proovivõtmine, pakendi sulgemine kui ka selle märgistamine on üksteisega seotud tegevused, on otstarbekam, kui kõiki neid toiminguid teeb üks isik. Ka OECD seemneskeemide kohaselt on proovivõtjal lubatud lisaks proovi võtmisele müügipakend sulgeda ja see märgistada. Kohustus on vastavuses nõukogu direktiivi 2002/55 artiklitega 27 ja 29.

Märgistamise nõuetes täpsustatakse, millise teabe lisab müügipakendile PMA või tegevusloaga seemneproovi võtja, kui müügipakendi etiketil ettenähtud teave trükitakse otse müügipakendile. Müügipakendile on võimalik juba teabe trükkimise ajal lisada andmed, mis ei ole seotud seemnepartii sertifitseerimisega, ehk pakendile saab trükkida sõnad «EL nõuded ja standardid» või „*EC rules and standards*”, sertifitseerimisasutuse ja liikmesriigi nime või selle tähise, liiginime, sordinime, seemne kategooria, tootjariigi nime, deklareeritud neto- või brutokaalu, teabe lisandite kohta ja taimetervise registri numbri. Muu vajaliku teabe partii kohta saab müügipakendile lisada pärast seemnepartii lõplikku sertifitseerimist. Sellised andmed on müügipakendi sulgemise kuupäev, seemnepartii number ning teave seemnepartii kvaliteedinäitajate kohta (seemne puhtus, idanevus, 1000 tera mass).

Eelnõu § 1 punktiga 10 muudetakse määruse nr 60 peatükki 6, mis käsitleb riiklikku järelevalvet põldtunnustamise, seemneproovi võtmise ja analüüsimise üle. Peatükis sätestatakse riikliku järelevalve ulatus ja sagedus, lähtudes TPSKS-i §-de 117 lõikes 5 ja § 117¹ lõigetes 1, 3 ja 5 sätestatust. Paragrahvi 25 lõiked 1 ja 2 reguleerivad põldtunnustamise ja proovivõtjate üle tehtava riikliku järelevalve sagedust ja ulatust. Riiklikku järelevalvet tegevusloaga põldtunnustajate ja seemneproovi võtjate tegevuse üle hakatakse tegema sama sageduse ja ulatusega nagu praegu tehakse järelkontrolli volitatud põldtunnustajate ja proovivõtjate üle, ehk vähemalt üks kord aastas 5% ulatuses. Lõike 3 kohaselt teeb PMA ka automaatse proovivõtmisseadme kasutamise üle üks kord aastas riiklikku järelevalvet, mille raames kontrollitakse seadme kasutamist vastavalt

Rahvusvahelise Seemnekontrolli Assotsiatsiooni (*International Seed Testing Association*) nõuetele. Paragrahvi on täiendatud lõikega 4, mille kohaselt teeb PMA seemnekontrolli laboratooriumis proovide analüüsimise üle järelkontrolli vähemalt üks kord aastas 5% ulatuses. Tegemist on uue nõudega, sest kehtivas TPSKS-i ei reguleerita seemneproovide analüüsimist seemnekontrolli laboratooriumis. Seaduse muudatuse kohaselt on ettevõtjal endal võimalik seemneproovi analüüsimise tegevusloa olemasolu korral analüüsida sertifitseeritavast seemnepartiist seemne kvaliteedi määramise otstarbel võetud seemneproovi nõuetekohases seemnekontrolli laboratooriumis.

Samasisulised muudatused on lisaks määrusele nr 60 tehtud ka määrustes nr 52, 53, 55 ja 56.

Eelnõu § 6 punktis 1 tehtav määruse nr 17 muudatus on seotud määruse nr 76 punktis 4 tehtava muudatusega, milles tunnistatakse kehtetuks määruse nr 76 § 14. Kehtiva määruse nr 76 § 14 lõike 5 kohaselt peab tarnija, kes soovib saada nõuetekohase sordikirjeldusega puuvilja- ja marjakultuuri tuntud sordi säilitajaks, esitama Põllumajandusametile sellekohase taotluse. Tuntud sortide paljundusmaterjali võib olla mitmel tarnijal ja seetõttu võib ka säilitajaid olla mitu. Kuna määruse nr 76 § 14 tunnistatakse kehtetuks, sätestatakse seni määruse nr 76 § 14 lõikes 5 reguleeritud võimalus edaspidi määruse nr 17 § 2 lõikes 3.

Eelnõu § 6 punktides 2, 3 ja 6 tehtavad määruse nr 17 muudatused on seotud asjaoluga, et alates 2019. aasta 1. jaanuarist on lubatud turustada üksnes sellist puuvilja- ja marjakultuuri liigi tuntud sordi seemet ja paljundusmaterjali, mille sort on registreeritud. Seega ei ole edaspidi enam asjakohased sätted, mis reguleerivad puuvilja- ja marjakultuuri tuntud sordi puhul registripidajale sordikirjelduse esitamist, kuna alates 2019. aasta 1. jaanuarist ei ole Eestis võimalik registreerida tuntud sorte lihtsustatud korras, see on ainult nõuetekohase sordikirjelduse alusel ja ilma registreerimiskatseid korraldamata.

Eelnõu § 6 punktides 4 ja 5 tehtavad määruse nr 17 muudatused on seotud geneetiliselt muundatud organismi sisaldava sordi registreerimisega. Geneetiliselt muundatud organismi sisaldava sordiga tuleb enne registreerimist läbi viia põldkatsed vastavalt geneetiliselt muundatud organismide keskkonda viimise seaduse § 6 lõikele 1. Paragrahvi 3 lõike 1¹ muudatus on tingitud asjaolust, et lisaks keskkonnaministrile võib ka Euroopa Liidu teise liikmesriigi pädev organ anda geneetiliselt muundatud organismi turustamisloa vastavalt direktiivile 2001/18/EÜ või vastavalt määrusele (EÜ) nr 1829/2003 kasvatamiseks või turustamiseks. Säte on vastavuses geneetiliselt muundatud organismide keskkonda viimise seaduse § 16 lõikega 3 ning rakendusdirektiivi 2014/97/EL, millega rakendatakse nõukogu direktiivi 2008/90/EÜ tarnijate ja sortide registreerimise ning ühise sortide nimekirja osas (ELT L 298, 16.10.2014, lk 16–21, edaspidi *direktiiv 2014/97/EL*), artikli 4 punkti 1 alapunktiga c ja artikli 5 punkti 2 alapunktiga d.

Määruse nr 17 § 3 lõike 1² muudatusega viiakse säte vastavusse TPSKS-i muudatustega, mille kohaselt võetakse puuvilja- ja marjakultuuride sordid edaspidi lisaks sordi registreerimisele ka sordilehte. Puuvilja- ja marjakultuuri sordid on juba sordiregistris registreeritud, kuid sordilehte võtmist ei ole nende puhul siiani ette nähtud. Registreeritud puuvilja- ja marjakultuuri sortide loetelu on kättesaadav PMA veebilehel ning registreeritud sortidest teavitatakse regulaarselt Euroopa Komisjoni, kuid siiani ei olnud olemas ühtset puuvilja- ja marjakultuuri sortide andmebaasi. Alates 1. jaanuarist 2017 on EL-is loodud puuvilja- ja marjakultuuride paljundusmaterjali sortide andmebaas nimetusega FRUMATIS, mille eesmärgiks on luua sarnane süsteem juba toimiva EL-i põllu- ja köögiviljakultuuride registriga, kus on olemas avalik ning igale asjast huvitatud isikule kättesaadav EL-i ühtne sordileht.

Määrust nr 38 täiendatakse sarnaselt määrusega nr 17, lisades sordilehte võetavate liikide loetellu ka puuvilja- ja marjakultuuride sordid. Seoses puuvilja- ja marjakultuuride sortide lisamisega sordilehte võetavate liikide hulka täiendatakse määruse nr 38 normitehnilist märkust viidetega direktiivile 2008/90/EÜ ja direktiivile 2014/97/EL. Määruse nr 38 lisa kehtestatakse uues sõnastuses. Võrreldes kehtivaga täiendatakse lisa veeruga „PUUVILJA- JA

MARJAKULTUURID” ning sordilehte võetavate taimeliikide loetellu lisatakse direktiivi 2008/90/EÜ puuviljade tootmiseks ettenähtud viljapuude paljundusmaterjali ja viljapuude turustamise kohta (ELT L 267, 08.10.2008, lk 8–22) reguleerimisalas olevad puuvilja-ja marjakultuurid ladinakeelsete nimetuste tähestikulises järjekorras alates reast 151 kuni reani 173. Lisaks muudetakse lisa tabeli veergu „EESTIS SORDILEHTE VÕETAVAD LIIGID”, reastades ainult Eesti sordilehte võetavad taimeliigid samuti ladinakeelsete nimetuste tähestikulises järjekorras alates reast 174 kuni reani 179.

Määruse nr 58 muudatus on seotud asjaoluga, et seni on aiakultuuride (dekoratiiv-, puuvilja- ja marjakultuuride) paljundusmaterjali tootmise ja turustamise puhul olnud kohustuslik täita enesekontrollisüsteemi nõudeid. Kuna kartul taimeliigina on väga vastuvõtlik nii ohtlikele kui ka kvaliteeti vähendavatele taimekahjustajatele, on ka seemnekartuli tootmisprotsessi puhul vajalik sellise enesekontrollisüsteemi olemasolu, milles tootmise olulised kriitilised punktid ja nendes rakendatavad meetmed on täpselt hinnatud ja kindlaks tehtud. Selline enesekontrollisüsteem aitab juba varem läbi mõelda need turustamise eesmärgil kasvatatava paljundusmaterjali kasvatamise, töötlemise, säilitamise ja pakendamise etapid, kus erinevat sorti või erineva kategooria seemnekartul võib omavahel seguneda või see võib kahjustuda ohtliku või kvaliteeti vähendava taimekahjustaja tõttu või muul viisil.

Määruse nr 80 muudatus on seotud määruses nr 58 tehtava muudatusega, mille kohaselt on seemnekartuli tootmise puhul edaspidi kohustuslik järgida enesekontrollisüsteemi nõudeid. Kehtiva määruse nr 80 kohaselt koostab enesekontrolliplaani aiakultuuri paljundusmaterjali mikropaljundamisega tegelev tarnija. Kuna nii seemnekartul kui ka aiakultuuri paljundusmaterjal on TPSKS-i § 4 lõike 1 kohaselt paljundusmaterjal, jäetakse määrusest nr 80 välja täpsustus aiakultuurile ning kasutatakse üldisemat mõistet „paljundusmaterjal”, mis hõlmab mõlemad.

Määruse nr 76 preambulist jäetakse välja viide TPSKS-i § 8 lõikele 2², sest kehtiva TPSKS-i § 136¹ lõike 1 kohaselt on alates 2019. aasta 1. jaanuarist lubatud turustada üksnes sellist puuvilja- ja marjakultuuri liigi tuntud sordi seemet ja paljundusmaterjali, mille sort on registreeritud. Seega ei ole edaspidi enam asjakohane säte, mis reguleerib puuvilja- ja marjakultuuri tuntud sordi sordikirjelduse nõudeid, kuna alates 2019. aasta 1. jaanuarist ei ole Eestis võimalik registreerida tuntud sorte lihtsustatud korras ainult nõuetekohase sordikirjelduse alusel registreerimiskatseid korraldamata. Sellest tingituna tunnistatakse § 14 kehtetuks.

Määruse nr 76 preambulis ajakohastatakse nende volitusnormide asukohta, mille alusel kehtestab minister määrusega seemne ja paljundusmaterjali sertifitseerimise korra ning nõuded taimeliigi või -liikide grupi kaupa; samuti proovide suurused ning nõuded seemne ja paljundusmaterjali nõuetekohasuse kindlakstegemiseks (TPSKS-i § 73 lõiked 8 ja 9).

Määruse nr 76 § 2 lõikes 1 muudetakse nende puuvilja- ja marjakultuuride liikide loetelu, mille suhtes määruse nõudeid kohaldatakse, jättes välja hariliku astelpaju, ladinakeelse nimetusega *Hippophae rhamnoides* L. Tegemist on puuviljakultuuriga, mis ei ole reguleeritud nõukogu direktiivi 2008/90/EÜ, puuviljade tootmiseks ettenähtud viljapuude paljundusmaterjali ja viljapuude turustamise kohta (edaspidi *direktiiv*) I lisas. Eestis on enne selle direktiivi jõustumist reguleeritud rohkem liike kui direktiivi kohaselt on nõutav – harilik astelpaju, must aroonia, söödav ja altai kuslapuu. 2011. aastal jäeti põllumajandusministri määrusega nr 52 reguleeritavate liikide loetelust välja must aroonia ning söödav ja altai kuslapuu, kuna neid puuviljakultuure kasvatati Eestis vähesel määral ja neil ei olnud olulist majanduslikku tähtsust. Harilikku astelpaju kasvatatakse Eestis peamiselt koduaedades ja mahepõllumajanduslikes tootmisaedades. Tuntud sordina on registreeritud kolm astelpaju sorti ja kuna astelpaju vajab tolmuandjat, siis lisaks üks isastaim taimeliigina. Puukoolides aga paljundatakse mitmed teisi astelpaju sorte, mis ei ole Eestis registreeritud ega sordilehte võetud ning määruse nõuete jätkuv kohaldamine piiraks edaspidi tootjate majandustegevust põhjendamatult. Sellest lähtuvalt ei kuulu harilik astelpaju edaspidi nende liikide hulka, mille sorte võetakse Eesti sordilehte. Hariliku astelpaju

paljundusmaterjali turustamisel kehtivad jätkuvalt TPSKS-ist tulenevad üldised kvaliteedinõuded ja taimekaitseasendusest tulenevad taimetervise nõuded.

Määruse nr 76 muudatusega ajakohastatakse ka viidet puuvilja- ja marjakultuuride tuntud sordi mõistele TPSKS-is. Puuvilja- ja marjakultuuri tuntud sordi mõiste oli sätestatud TPSKS-i §-s 136¹. Direktiivi artikli 7 punktis 2c on sätestatud tuntud sordi mõiste, mille kohaselt on sort tuntud, kui see on registreeritud või kui on esitatud taotlus selle registreerimiseks teises liikmesriigis või seda sorti on turustatud enne 30. septembrit 2012 ametlikult tunnustatud sordikirjeldusega. Eestis on tuntud sordid sordiregistris registreeritud lihtsustatud korras ainult nõuetekohase sordikirjelduse alusel ilma registreerimiskatseid korraldamata. Mõnes liikmesriigis tuntud sorte ei registreerita, vaid sordikirjeldus tunnistatakse nõuetele vastavaks. Sellest tingituna on vajalik täpsustada, et puuvilja- ja marjakultuuri sordi puhul on selle tuntud sordina käsitamiseks oluline see, et sort on enne 2012. aasta 30. septembrit sordikirjelduse alusel registreeritud või selle sordi sordikirjeldus on teises liikmesriigis ametlikult tunnustatud.

Sordiregistri põhimääruses tehakse muudatus seoses registrikande tegemise alusdokumentide muutumisega. Põhimääruse § 8 lõike 1 punktist 1 jäetakse välja sordi põllukultuuride soovitud sordilehte võtmiseks alusdokumendi esitamise nõue, kuna põllukultuuridel ei ole enam soovitud sordilehte. Muudatusega jääb sordi sordilehte võtmiseks esitamise taotluse puhul täpsustamata, kas taotletakse põllukultuuri, köögivilja- või puuvilja- ja marjakultuuri sordilehte võtmist. TPSKS-i § 24 lõikes 1 on loetletud liigid, mille sortidest koostatakse sordileht, ja seetõttu ei ole vajalik sordiregistri põhimääruses üle korrata, milliste taimeliikide sordid Eesti sordilehte kantakse.

3. Eelnõu vastavus Euroopa Liidu õigusele

Eelnõu on kooskõlas nõukogu direktiiviga 2004/117/EÜ, 22. detsember 2004, millega muudetakse ametliku järelevalve all tehtud kontrolli ja kolmandates riikides toodetud seemne samaväärsuse osas direktiive 66/401/EMÜ, 66/402/EMÜ, 2002/54/EÜ, 2002/55/EÜ ja 2002/57/EÜ. Samuti on TPSKS-i muudatuste ja käesoleva eelnõu väljatöötamisel lähtunud OECD rahvusvahelistest seemneskeemidest², mis võimaldavad ettenähtud tingimustel tootjal endal teha põldtunnustamist, võtta sertifitseeritavast seemnepartiist proove ja analüüsida seemneid sertifitseerimisasutuse järelevalve all.

Eelnõu on kooskõlas komisjoni rakendusdirektiiviga 2013/63/EL, millega muudetakse nõukogu direktiivi 2002/56 I ja II lisa seoses seemnekartulite ja seemnekartulite partiide miinimumnõuetega (ELT L 341, 18.12.2013, lk 52–55), rakendusdirektiiviga 2014/20/EL, millega määratakse kindlaks liidu eliitseemnekartuli ja sertifitseeritud seemnekartuli klassid ning selliste klasside suhtes kohaldatavad tingimused ja nimetused (ELT L 38, 7.02.2014, lk 32–38), rakendusdirektiiviga 2014/21/EL, millega määratakse kindlaks supereliitseemnekartuli suhtes kohaldatavad miinimumtingimused ja liidu klassid (ELT L 38, 7.02.2014, lk 39–41), ning komisjoni rakendusdirektiiviga 2014/97/EL, millega rakendatakse nõukogu direktiivi 2008/90/EÜ tarnijate ja sortide registreerimise ning ühise sortide nimekirja osas (ELT L 298, 16.10.2014, lk 16–21).

4. Määruse mõjud

Eelnõuga kaasneb mõju riigiasutuste töökorraldusele ja põllumajandustootjatele, kuid ei kaasne mõju välissuhetele ega loodus- ja elukeskkonnale. Põllumajandusministri ja maaeluministri määruste muutmiselega kaasnev mõju on põhjalikumalt käsitletud TPSKS-i ja teiste seaduste muutmise seaduse seletuskirjas.

² Kätesaadav veebilehel: <http://www.oecd.org/tad/code/oecdseedschemesrulesandregulations.htm>

Seemnete sertifitseerimise süsteemi muutmine vähendab PMA töökoormust ja suurendab tootjate omavastutust. Eestis tegeles 2016/2017 majandusaastal seemne kasvatamisega 122 ettevõtjat, nendest 74 tootis sertifitseeritud seemet. Süsteemi muutmise tulemusena väheneb PMA töökoormus, sest halduslepingutega seotud tegevusi edaspidi ei tehta ning PMA saab rohkem keskenduda järelevalve, sealhulgas turujärelevalve teostamisele. Senini ei ole Eestis olnud seemnekontrolli laboratooriume ega ettevõtjatel võimalust asjaomase tegevusloa olemasolu korral sellises laboratooriumis ise seemneproove analüüsida. Seega juhul, kui seemne tootjal on soov ja vajadus ise seemneproove analüüsida, on tal võimalus luua seaduses ettenähtud nõuetele vastav seemnekontrolli laboratoorium kas oma ettevõtte vajaduste rahuldamiseks või osutada sertifitseeritava seemnepartii seemne kvaliteedi määramise teenust ka teistele. Endiselt jääb kehtima põhimõte, et osa taimeliikide ja seemne kategooriate puhul, näiteks söödakultuuride põldtunnustamise ja kõrgema kategooria sertifitseeritavast seemnepartiist proovivõtmise korral, ei pea maksma riigilõivu ning sertifitseeritud kategooria seemne põldtunnustamise ja proovivõtmise korral peab tasuma riigilõivu praegusest väiksemas määras.

2017. aasta seisuga on Eestis neli halduslepingu alusel tegutsevat seemneproovi võtjat, kes võtsid 306 proovi ehk 16% kõigist PMA proovidest, ja 18 halduslepingu alusel tegutsevat põldtunnustajat, kes tunnustasid põlde kokku 10 386 hektari ulatuses ehk 73% kogu põldtunnustatud põldude pinnast. Tegevusloaga põldtunnustajaid on eeldatavasti vaja 25–30, kellest 10 peaksid pakkuma ka põldtunnustamise teenust, et täies mahus katta vajadus põldtunnustamise järele.

Tegevusloaga seemneproovi võtjate arv peaks kahekordistuma, samuti peaks lisaks olema vähemalt viis sellist tegevusloaga seemneproovi võtjat, kes osutavad proovivõtmise teenust, et vajalikke proove saaks võtta kõigis Eesti piirkondades. Seemnetootjatele ja Eesti Taimekasvatuse Instituudile kui sordi omanikule ja -aretajale toob seemnete sertifitseerimise süsteemi muutmine kaasa ühekordsed kulud seoses töötajate koolitamisega. Seemnete analüüsimist võimaldava seemnekontrolli laboratooriumi sisseseadmine ja töös hoidmine on suur ja oluline väljaminek, kuid tootja teeb selle vaid siis, kui see on majanduslikult kasulik. Kokkuvõttes väheneb PMA töökoormus ning seemne tootjad saavad senisest paindlikumalt teha põldtunnustamise, seemneproovi võtmise ja proovi analüüsimisega seotud tegevusi.

5. Määruse rakendamiseiga seotud tegevused, vajalikud kulud ja määruse rakendamise eeldatavad tulud

TPSKS-i ja selle rakendusaktide muutmine toob kaasa olulised muudatused sertifitseerimistoimingute volitamises ning seetõttu on vajalik arendada PMA infosüsteemis PMAIS taimetervise registri juurde tegevuslubade registriosa, täiendada seemnete sertifitseerimise taotlust tegevusloaga isiku andmeväljaga ning arendada välja tegevusloaga isiku üle järelevalve tegemise võimalus. PMAISi arendamise esialgne kulu on hinnanguliselt 65 000 eurot.

6. Määruse jõustumine

Määrus jõustub 1. aprillil 2019 ning määruse jõustumine on ühildatud taimede paljundamise ja sordikaitse seaduse, halduskoostöö seaduse ja riigilõivu seaduse muutmise seaduse jõustumisega.

7. Eelnõu kooskõlastamine, huvirühmade kaasamine ja avalik konsultatsioon

Eelnõu esitati arvamuse saamiseks Põllumajandusametile, Eesti Taimekasvatuse Instituudile, MTÜle Eesti Seemneliit, MTÜle Eesti Kartul, MTÜle Eesti Talupidajate Keskliit, MTÜle Eesti Aiandusliit ja Põllumajandusuuringute Keskusele. Eesti Taimekasvatuse Instituudil ja Põllumajandusuuringute Keskusel ei olnud ettepanekuid ega kommentaare. Põllumajandusameti ettepanekutega on enamjaolt arvestatud. MTÜ Eesti Seemneliit, MTÜ Eesti Kartul, MTÜ Eesti Talupidajate Keskliit ja MTÜ Eesti Aiandusliit kommentaare ei esitanud.

Eelnõu esitati eelnõude infosüsteemi EIS kaudu kooskõlastamiseks Keskkonnaministeeriumile. Keskkonnaministeerium ei kandnud ettenähtud tähtaja jooksul eelnõude infosüsteemi EIS kirja eelnõu heakskiitmise või eelnõuga põhjendatult mittenõustumise kohta ega taotlenud ka tähtaja pikendamist. Seega loetakse eelnõu Vabariigi Valitsuse reglemendi § 7 lõike 4 kohaselt nimetatud ministeeriumide poolt kooskõlastatuks.

(allkirjastatud digitaalselt)

Illar Lemetti

Kantsler